

GLOKALIA

AITOR ZUBEROGOITIA

Zabalkunde eztabaidatuak

Mundua txoko eta txokoa mundu bihurtu zaizkigula idatzi nuen urtarrileko artikuluan, garai bateko bertsoak gogoan; Sarasua anaiek bertso horiek ondu zituztenean ere bai behar-bada, baina, gaur egun behinik behin, geroz eta begi-bistakoagoa da hori. Badut lagun bat, adibidez, Bristolen bizi den indiar mutil-laguna daukana; berak, aldiz, Gasteizen dauka bizilekua. Oporraldietako bidaietan elkarrekin egoteko izaten duten aukerez landa, *Skype*-ari esker lortu dute gaintzea distantzia fisikoak altxatutako inkomunikazio-harresia. Antzeko bikoteen kasu asko etorri zaizkit gogora bat-batean, lar pentsatu barik, benetako herrixka global bihurtzen ari garen seinale: Lekeitio-Casablanca, Glasgow-Bilbo, Buenos Aires-Barakaldo, Ondarroa-Kairo, Murtzia-Erroma...

Soinuak irudiari nola, ordea, pertsoneri negoziok hartu zieten aurre mugak gaintzeko kontu honetan, aspaldi hasi baitziren hemengo enpresak erbesteetan lantegiak eraikitzen; ia eguneroko bidaia-kide dudana laguna, berbarako, aldiro-aldiro joan ohi da Mexikora, Txinara, Italiara, Kataluniara edota Txekiara, enpresak bidalita. Inor izatekotan, hala ere, nazioarteratze kontu horietan finantza-etxeak eta *diru zikina* dira, zalantza barik, txapeldun.

Oraintsu jakin dugu, adibidez, azken ekitaldian etekina %29 hazi ostean, BBVA munduko hamaikagarren banku nagusia dela jada. Hego Amerikan irabaziak %33 handitu eta gero (Mexikon eta AEBetan ere dezente egin du gora), Asiara hedatu gura du orain eta Txinako CITIC bankuarekin akordioa sinatu du horretarako. Izan ere, Francisco Gonzalez BBVAko presidentearen irudiko, «Txinako merkatuan ez dagoenak ez du aukerarik edukiko etorkizunean lider handia izateko».

Haatik, aurki oren moduan, banku honen zabalkundeak ere badu ifrentzurik. Bere akziodunen aurtengo batzarrean (martxoaren 14an Bilboko Euskalduna Jauregian), konparazio baterako, zera aurpegiratu zioten BBVAren Aurkako Plataformakoek (Ekologistak Martxan, Kakitzat, Komite Internazionalistak, KEM-MOC, Pakea eta Duintasuna, CGT eta STEE-EILAS): armagintza eta armen esportazioa finantzatzea, paradisu fiskalak baliatzea narkotrafikotik eta paramilitarrendandik etorritako dirua zuritzeko, Latinoamerikako ingurune babestuetan paper fabrika eta harrobi erraldoiak eta petrolio eta gasbideak eraikitzea edota etorkinen diru-bidalketekin lukurreriaz jokatzeko. ELA, LAB eta CGT sindikatuek, horrez gain, beharginen lan baldintzak okertzea egotzi zioten banketxe handiari.

Enpresa munduan erakundeen gizarte-erantzukizuna hiztetik hortzera dabilen garaiotan, salaketok gutxien-gutxienan zer pentsatua eman beharko liokete BBVAri (dena dela, behin honezkero ez gara eguzkiari topaka hasiko...).

Ase ezin

Harreman pertsonalak, dirua, enpresak, dena globalizatu zaigu, beraz. Txoko bihurtutako mundu honetako kate-mailak elkarrekin lotzeko badauzkagu azpiegitura birtualak, baina horiei nahiko iritzi ez eta azpiegitura *ukigarriagoak* erai ki beharra dagoela erabaki zuten bere garaian botere-zentro handietan, eta orain aginduok bazter-auzo txikienera ere hedatu guran dabilta tokian tokiko agintariak.

Horra beraz, Nafarroako Gobernua eta Eusko Jaurlaritza, Abiadura Handiko Trenaren eraikuntza justifikatzeko publizitate-kanpaina betean murgildurik: *kuñak* irratietan, propaganda-orriak postontzietan, *Lemoiz edo aza-jana* ospetsu haren tankerako aldarri apokaliptikoak elkarriketetan...

Adostasuna handiagoa balitz, argi dago, ez legoke horrela ibili beharrik. Nuria Lopez de Gereñu Jaurlaritzako Garraio eta Herrilan sailburuak, ordea (Nafarroan Laura Albak be-

zala), argi utzi du joan zirela eztabaidarako garaiak (izan al da ordea inoiz horretarako betarik?) eta orain proiektua egiteko sasoia dugula. Herri galdeketari buruz, berriz, zera dio: «Herri galdeketa tresna bat da, baina ez da erabakiak hartzeko dagoen tresna bakarra» (ikus *Berria*-k 2008-02-17an argitara emaniko elkarrizketa; sailburuaren hurrengo aipua ere bertatik ateratakoa da). Herri gogoaren bandera astintzea ondo dagoela, beraz, baina Madrilera begira haizatekotan (orain beharbada Madrilera begira ere ez), etxe barrurako elementu bazter-nahasle bihur daitekeelako. Egin kontu orain arte galdeketak egin diren herrietan (Urbina, Itsasondo, Aramaio, Atxondo, Alegia, Elorrio, Anoeta, Uztaritze, Mugerre) herritarrek azpiegitura horren aurkako jarrerara nabarmena adierazi dutela.

Interesgarria da, bestalde, sailburuaren hurrengo aipua ere:

Arazo larri bat daukagu: gure garraio sistema gehiegi dago oinarrituta errepideetan, eta horrek eragiten ditu buxadurak, auto ilarak, istripuak, denbora galtzeak, kutsadura, gas kutsagarrien isurketak, osasun arazoak... [...] *Euskal Y*-a eraikitzearekin batera, garraioan dugun korapiloa askatzeko aurrerapauso garrantzitsu bat ematera goaz. [...] Ingurumenari egingo geniokeen kalterik eta erasorik larriena gaur egun dugun errepidean oinarritutako garraio sistemarekin jarraitzea litzateke.

Alegia, AHT errepidearen alternatiba izango dela. Zer esan gura du horrek? Europako errepide-dentsitate handiena duen lurralde honetan ez dela errepide gehiago eraikiko? Leku ederrean trumoia; errepide gehiago egitearen alde ote dagoen itaunduta, European oro har errepideen pisua murriztearen aldeko apustua egiten dela onartu ostean, Lopez de Gereñuk ez zuen ezezkorik aipatu: «[...] errepideak ere beharrezkoak dira, pisua kendu behar bazaie ere».

Hor dago koska, hain zuzen ere: kontua ez da AHT egin gura dela errepideak autoz husteko; kontua da *denetik gehiago* maxima dela (autobide gehiago, trenbide gehiago, zentral gehiago, errauste planta gehiago, portu gehiago) lurralde politikaren gidari (sailburuak berak esana da hau ere (*Berria*,

2008-02-08): «800.000 kamioik garraia dezaketen zama garraiatu ahal izango dugu trenez urte batean, *baina horrek ez du esan nahi kamioi horiek errepideetatik kenduko ditugunik* [geurea da azpimarra]»). Galdera, berriz, betikoa, eskolan ikasi ohi ziren itaun erretoriko horien tankerakoa: posible da mugarik gabeko hazkundera geroz eta muga agerikoagoak dituen ekosistema batean?

Localvore

Garbi antzean dagoena da beranduegi barik gure mugikortasun-eredua berraztertu beharrean izango garela den-dena, enpresa, erakunde zein gizabanakook. Eta ez soilik eredu horrek jasangarritik gutxi daukalako (horregatik ere bai), ezpada erregaien eta energia iturrien krisiak (bazterrotan ere geroz eta ezagunago zaigu *oil peak* kontzeptua) horretara behar gaitzakeelako.

Ez da kasualitatea azken urtean gasolioaren prezioa %25 hazi izana. Horrek dituen ondorioen adierazgarri, Pera Padrosa Errepide Bidezko Nazioarteko Garraio Elkartearen lehendakariak kaotikotzat jo du egoera; Fenadismer-eko lehendakari Julio Villaescusarentzat, berriz, «erabat etsigarria» da gertatzen ari dena.

Erregaien krisiari biodieselaren ekoizpenarekin erantzuteak ere ez du ematen alternatibarik egokiena, modu horretan monolaborantza eta baso-soilketa sustatzeaz gain, nabarmen garestitzen direlako oinarritzko elikagaien prezioak: Padosak berak aurtan bertan produktu batzuk %20 inguru garestituko direla iragarri du (gure patrikek ere dagoeneko ederto igarri diote igoerari).

Larrun pentsamendu-aldizkariak aurtengo urtarrilean monografiko guztiz gomendagarria eskaini zion gai honi; bertan, besteak beste, datu deigarri hau irakur zitekeen: Europako Batasuneko (EB) Garraioaren Liburu Zuriak 2000-2020 artean salgaien garraioa %50 haziko dela aurreikusten ei du. Hori horrela, aurreikuspen horiek diotenarentzako azpiegi-

turak prestatu beharra defendatzen dute batzuek; beste batzuk, aldiz, aurreikuspenok jasangarritik deus ez dutela irizita, joan-etorriak gutxitu eta hurbiltasuna areagotzearen alde daude.

Azken hori (ekonomia lokalizatzea) da, hain zuzen ere, San Frantziskoko badian (AEB) jaiotako *localvore* mugimenduaren muin filosofikoa. Eguneroko dietan batez ere 100 miliako area batean ekoiztako jakiak kontsumitzea defendatzen dute, horrela jokatuta tokian tokiko ekoizpena eta gizarte-sarea indartzeaz gain ingurumen-kalteak gutxitzen direlakoan (egin kontu estatubatuar baten ohiko afariak platerera iritsi baino lehen 2.300 km-ko bidea egin ohi duela batez beste; berotegi efektua eragiten duten gas isurketen %20, gainera, elikagaien garraioak eragiten ei du).

100 milien dietak ospe itzela hartu du Kanadan ere. New York Cityn, berriz, 30 hiri-ortu baino gehiago daude martxan, baita inguruko baserritarren 80 azoka ere, eta New York estatuan sortu dira dozenaka kontsumitzaile kooperatiba; Illinoisko gobernua, bestalde, aztertzen ari da supermerkatuei produktu lokalen kuota eskatzea, eta Erresuma Batuan ere ikertzen ari dira etiketatze-sistema berezia ezartzea, etiketetan produktuen *elikadura kilometroak* argi eta garbi ager daitezen.

Eta hemen? Zertan gara hemen, saltoki handiei gura adina irekiera-baimen eman eta gero? Izan badira (hiriburuetan batik bat) lan handia egiten diharduten kooperatiba historiko batzuk eta sortzen ari dira kontsumo lokala sustatzeko sareak ere (Bilbon bertan hiru jaio dira azken boladan), baina, duda barik, fenomenoak bide luzea du oraindik egiteko gure artean.

Hazkundearen ifrentzua

Datu zaparradapean bizi gara dena zenbatu eta neurtu beharreko gizarte honetan, baina lantzean behin datu esanguratsuak jaso ohi dira. Batetik, egunotan jakin dugu iaz biz-

tanleko BPGa Espainiako beste edozein erkidegotan baino gehiago hazi zela EAEn (Nafarroa ere ez zen urrun ibili, hirugarren izan baitzen sailkapenean); Espainiako BPGaren langa ez ezik, EBrena ere aise gainditu genuen nonbait.

Hara non, ordea, Greenpeacek ere beste zenbait datu argitaratu eman berri dituen. Eurotan ageri denez, Hego Euskal Herrian Espainian beste inon baino kutsadura-iturri gehiago dago (hazkunde ekonomikoagatik ordaindu beharreko bidesaria, nonbait...): 26 puntu beltz orotara.

Puntu beltzoz artean ageri da Zabalgarbi, Bilboko errauste-planta, baina Bizkaiko Diputazioak dagoeneko Zabalgarbiren bigarren lerroaren eraikuntza agindu du 2012 ingururako. Gipuzkoan ere, orain gehiago birziklatzen den arren, hondakinen ia erdia erraustu egingo dute Zubietan errauste-planta egin eta gero. Beharrik gutxienez Usurbilen, Europako zenbait hiritan bezala, atez ateko bilketari ekitear diren...

Post scriptum: gu hazkunde neurribakoak eragindako zaborrekin zer egin ez dakigula gabiltzan honetan, gutuna bidali die NBEk estatu (materialki) aberatsenei, jakinarazteko lau asteren buruan 500 milioi dolar ematen ez badituzte, bertan behera geratuko dela NBEk 73 milioi laguni ematen dien ezinbesteko elikadura-laguntza. Badugu, honenbestez, beste gai bat hurrengo Glokaliarako (nazioarteko elkarlana, asistentzialismoa...).